

Інструменти локальної демократії: досвід ЄС

Бонадар Владислав Михайлович,
студент 4 року навчання бакалавра
за спеціальністю «Економічна теорія та
економічна політика»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Локальна демократія відіграє важливу роль у розвитку міцних та динамічних спільнот. Вона дозволяє жителям брати активну участь у процесі ухвалення рішень і впливати на розвиток своєї громади. Демократія означає не лише право вибору, але й активну участь у прийнятті рішень. Інструменти локальної демократії надають громадам голос, що дозволяє їм самостійно визначати свою долю. Захист прав і свобод громадян є основною складовою будівництва демократичної держави. Ефективне представництво інтересів громадян на місцевому рівні можливе лише за наявності розвинутої системи локальної демократії.

Децентралізація – одна з форм розвитку демократії, яка дає змогу за збереження єдності держави та її інститутів розширити місцеве самоврядування, активізувати населення для забезпечення власних потреб та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, зменшити витрати країни [1,с.9]. Її ж метою є створення ефективної системи функціонування держави, яка буде здатна реагувати на ситуативну мінливість в регіоні та буде спрямованою на забезпечення потреб суспільства у повному обсязі. Останнім часом поняття децентралізації влади є основоположним у країнах Європи. Виділяють п'ять основних характеристик, які притаманні децентралізації в європейських країнах: демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії, максимально ефективно вирішення місцевих проблем, свобода як результат місцевої та регіональної

автономії, забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності, економічна конкуренція між місцевими та регіональними рівнями [1, с.10].

Локальна демократія в ЄС ґрунтується на системі принципів, зокрема верховенства права, законності, поваги до прав людини, прозорості, підзвітності, відповідальності, субсидіарності тощо. Однією з ключових організаційних засад місцевого самоврядування в державах-членах ЄС, є субсидіарність. Європейська хартія місцевого самоврядування у преамбулі закладає основи цього принципу, а саме наголошує на важливості єднання між її членами з метою збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є спільним надбанням європейських держав [3].

Хартія спрямована на захист і зміцнення місцевої автономії у країнах Європи, оскільки зобов'язує сторони застосовувати основні правила, які гарантують політичну, адміністративну та фінансову незалежність органів місцевого самоврядування від державної влади [4, с. 71]

У багатьох країнах Європейського Союзу інститут місцевого самоврядування закріплений на конституційному рівні, що передбачено у статті 2 Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року, відповідно до якої: «принцип місцевого самоврядування визнається в національному законодавстві та, у міру можливості, в конституції» [3].

Процес децентралізації мав особливості рівноправності, чітке регулювання, фінансова підтримка регіонів в країнах ЄС. У Італії існує система рівноправності всіх її складових, і організація державної влади має чіткі правила для регулювання діяльності як на рівні місцевих громад (комун), так і на центральному рівні, де приймаються ключові суспільні рішення. Регіони мають власні ресурси та отримують фінансову підтримку від держави для забезпечення економічного розвитку. Компетенції між громадами, провінціями та іншими складовими розподілені пропорційно.

Польща приділила увагу співпраці регіонів, що сприяло створенню вільних економічних зон і наданню допомоги одному регіону в умовах бюджетних надлишків та дефіциту. Це призвело до чіткого розподілу функцій

та повноважень між державою та місцевою владою, а також до відокремлення влади від бізнесу[2, с.686].

Швеція спільно з Норвегією та Данією виконує експеримент, який спрямований на розширення меж місцевої автономії і називається "вільне місцеве управління." Головною метою цього експерименту є перевірка на практиці різних способів стимулювання роботи місцевих органів управління та надання широких можливостей представникам місцевих спільнот та органам влади для впливу на місцеву політику[1, с.12].

В Німеччині, процеси децентралізації призвели до чіткого розподілу владних повноважень між її державними структурами. Малий та середній бізнес в цій країні є ключовими динамічними силами у розвитку муніципалітетів. У Швеції введено можливість для місцевих органів вирішувати різноманітні питання, пов'язані з життєдіяльністю громадян. У Франції, комуни, регіони та департаменти є децентралізованими рівнями управління в країні, кожен з них має власні органи самоврядування.

У контексті розширення демократичних перетворень, які все більше охоплюють різні сфери життя України, механізм функціонування державної влади вимагав суттєвих змін і реформ. Раніше наша країна була відома системою централізованого управління, яка в основному обмежувала можливості регіонів для ефективного економічного розвитку, особливо коли мова йшла про розподіл ресурсів на центральному рівні. Тому протягом років незалежності України було зроблено безліч кроків у напрямку впровадження та закріплення демократичної децентралізації.

Зарубіжний досвід доводить, що одним із ключових шляхів удосконалення системи державного управління є саме децентралізація. Вона сприяє посиленню місцевого самоврядування та надає громадам більшу автономію та незалежність. Однак передача повноважень з центрального рівня управління на місцевий рівень є складним процесом, який потребує чіткого регулювання та визначеності в діях. Тому для успішної реалізації моделі децентралізації в Україні важливо враховувати досвід інших країн, особливо з

Європи.

Отже, досвід Європейського Союзу в галузі інструментів локальної демократії може визнатися важливим джерелом навчання для інших регіонів світу, які виражають бажання підвищити рівень активності громадян у процесі ухвалення рішень та забезпечити розширення повноважень на місцевому рівні. Принцип децентралізації становить важливу складову нашої власної політики у цьому напрямку. Ми націлені на наближення до європейської спільноти, і відпрацювання їхніх найкращих практик допоможе нам досягти подальшого розвитку та вдосконалення в цьому питанні.

Література:

1. Архіпенко І. Зарубіжний досвід децентралізації влади: уроки для України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. - С. 7-15.

2. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. - С. 684-688.

3. [Європейська хартія місцевого самовряду... | від 15.10.1985 \(rada.gov.ua\)](#)

4. Петришина М. О., Генкул Ю. В. Формування вітчизняної моделі місцевого самоврядування: досвід країн Європейського Союзу. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. - С. 69-72. URL: [15.pdf \(lsej.org.ua\)](#)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ю. Ю. Лола